

پیش‌ها و پاسخ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب به اشعری خراسانی حفظه الله تعالی

موضوع:

احکام؛ وضو، غسل و تیمم

بسم الله الرحمن الرحيم

پرسش

نویسنده: یونس

تاریخ: ۱۳۹۶/۲/۷

کیفیت غسل در سنت پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم چگونه است؟

پاسخ

تاریخ: ۱۳۹۶/۲/۱۱

لطفاً به نکات زیر توجه فرمایید:

۱. «غسل» به معنای شستن بدن با رساندن آب به همه‌ی سطح آن است و کیفیت یا ترتیب خاصی برای آن معتبر نیست؛ چراکه خداوند با اطلاق فرموده است: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنْبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّىٰ تَغْتَسِلُوا﴾^۱؛ «ای کسانی که ایمان آوردید! به نماز نزدیک نشوید در حالی که مست هستید تا بدانید که چه می‌گویید و نه در حالی که جنب هستید مگر برای گذر از راهی تا آن گاه که غسل کنید» و فرموده است: ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ جُنْبًا فَأَطْهَرُوا﴾^۲؛ «و اگر جنب بودید شستوشو کنید» و با این وصف، شستن بدن با هر کیفیت و ترتیبی انجام شود کافی است، مشروط به اینکه از یک سو با انگیزه‌ی غسل برای امتثال امر خداوند یا تقرب به او باشد؛ با توجه به اینکه هیچ عبادتی بدون چنین انگیزه‌ای تحقق نمی‌یابد و قابل قبول نیست؛ چنانکه فرموده است: ﴿فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ﴾^۳؛ «پس خداوند را در حال اخلاص دین برای او عبادت کن» و از سوی دیگر با رساندن آب به همه‌ی سطح بدن همراه باشد، به نحوی که چیزی از سطح بدن خشک نماند؛ چراکه امر خداوند به «غسل» و «شستوشو» مطلق است و جز با رساندن آب به همه‌ی سطح بدن امتثال نمی‌شود.

۱. النساء / ۴۳

۲. المائدة / ۶

۳. الزمر / ۲

آری، از روایات متواتر اسلامی دانسته می‌شود که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در غسل، نخست سر و گردن و سپس سایر بدن را می‌شسته و این کیفیت و ترتیبی طبیعی و عقلایی است؛ چراکه آرایش بدن در شستن آن به پایین سرازیر می‌شود و به بالا نمی‌آید و این اقتضا می‌کند که شستن آن از اعضاء بالایی آغاز و به اعضاء پایینی ختم شود تا آرایش هر عضو به عضو شسته شده باز نگردد. این نکته به قدری اهمیت دارد که اگر کسی شستن بدن را از اعضاء پایینی آغاز و به اعضاء بالایی ختم کند، غرض از غسل را نقض کرده و لازم است که آن را اعاده کند، مگر اینکه به صورت ارتماسی با فرو رفتن در حوض یا نهر یا دریا غسل کند؛ چراکه در این صورت اشکال مذکور پیش نمی‌آید.

۲. از برخی روایات دانسته می‌شود که شستن طرف راست بدن بر شستن طرف چپ آن مقدم است، ولی این کار واجب نیست، بلکه مستحب است؛ چراکه با اطلاق سخن خداوند سازگاری ندارد و بیشتر روایات از ذکر آن خالی است.

۳. از روایات دانسته می‌شود که پیش از غسل جنابت باید استبراء کرد تا اگر چیزی از منی در مجرا مانده است خارج شود و آن با بول کردن در صورت امکان یا فشردن مجرا تحقق می‌یابد و پس از این کار باید دست‌ها و عورت را شست تا اگر آلاشی بر آن‌ها هست برطرف شود و به سایر اعضاء بدن سرایت نکند، هر چند این کار در صورت اطمینان از نظافت آن‌ها ضروری نیست و پس از این کار خوب است که مضمضه و استنشاق شود، به این معنا که در دهان و بینی آب گردانده شود و پس از این کار خوب است که وضو گرفته شود و آن در غیر غسل جنابت خوبتر است؛ چراکه وضو گرفتن پس از غسل ناپسند و پس از غسل جنابت ناپسندتر است^۱ و پس از این کار باید غسل با رساندن آب به سر، صورت، گردن و سایر اعضاء بدن انجام شود و در خلال آن خوب است که دعا شود و مثلاً گفته شود: «اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ»؛ «خداوند! من را از توبه کنندگان قرار بده و من را از پاکیزگان قرار بده» و در پایان آن خوب است که بر پاها آب ریخته شود.

۴. اصل در غسل، شستن همه‌ی بدن با موالات است؛ به این معنا که آن را با پیوستگی و بدون فاصله انداختن میان اعضاء بشوید، ولی اگر این کار برای او عسر و حرجی داشته باشد، می‌تواند سر و گردن را در یک نوبت و سایر اعضاء را در نوبتی دیگر بشوید؛ چراکه در این صورت نیز همه‌ی بدن را شسته و امر خداوند را امتثال کرده و خداوند فرموده است: «يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ»^۲؛ «خداوند برایتان آسانی می‌خواهد و برایتان سختی نمی‌خواهد» و فرموده است:

۱. بنگرید به: گفتار ۵۳.

۲. البقرة / ۱۸۵

﴿مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾؛
 «خداوند نمی خواهد که بر شما تنگنایی قرار دهد، ولی می خواهد که شما را پاکیزه کند و نعمتش را بر شما به کمال رساند باشد که شما شکر گزاریید».

۵. بنا بر روایات متواتر و مشهور اسلامی ثابت است که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم با یک صاع آب غسل می کرده و آن بنا بر مبنای منصور هاشمی خراسانی حفظه الله تعالی^۲ تقریباً معادل سه و نیم لیتر است. با این وصف، غسل کردن با این مقدار آب مستحب محسوب می شود، مگر اینکه به همهی سطح بدن نرسد؛ چراکه در این صورت چاره ای جز افزودن بر آن تا رسیدن به همهی سطح بدن نیست، ولی باید از اسراف در آن و پیروی وسواس خودداری کرد.

پایگاه اطلاع رسانی دفتر منصور هاشمی خراسانی
 مجتبی باجگر دبیر و مسئول

۱. المائدة / ۶
 ۲. پرسش و پاسخ ۱۵۹